

Kmetijsko vprašanje v Avstriji.

(Govor gosp. prof. dr. Ivana Pohl-a na socialnem shodu.)

Kjer je kaj nejasnega, da si ljudje glavo belijo, tam nastane vprašanje. Tudi v navadnem življenju, ako so kje kake težkoče, da ljudje rekó, tukaj se mora nekaj storiti, imenuje se to vprašanje. In jedno takih vprašanj je tudi kmetijsko vprašanje. To vprašanje se peča s kmeti, in o teh se dandanes v obče pravi, da so od vseh stranij stiskani. Preiskujmo torej, ali se res more govoriti o »kmetijskem vprašanju«. Poglavitna stvar, katere se kmet najbolj in po pravici boji so dolgovi, s katerimi je zemljišče, posestvo obloženo. In kaj nam uradno zabeležene številke v tem oziru kažejo? Statistika kaže, da so dolgovi v onih deželah, kjer so zemljiške knjige v redu ter stvar jasna, znesli leta 1867. samo 1405 milj., a 25 let pozneje, leta 1892. že 2184 milj. gold., kar kaže, da so se v kratkem času, za več kakor 50% in sicer za 779 milj. pomnožili. Ako se ta naraščaj razdeli na pojedina leta, pride na vsako leto 31 milj. več in vse to le v onih deželah, kjer so zemljiške knjige urejene, to je v vseh kronovinah, razun Galicije, Bukovine, Primorja in Tirolskega.

Ta naraščaj dolgov pa ni nikdar, nobeno leto iz-ostal razun l. 1880; druga leta so dolgovi se redno množili, kakor smo prej s številkami dokazali. Recimo, da je oral zemljišča vreden kakih 200 ali 300 gl., tedaj znese ves ta prirastek dolgov (31 milj.) vrednost, katero ima sto do stopetdeset tisoč oralov. Toraj ob 100.000 do 150.000 oralov pride sleherno leto kmet zaradi množenja dolgov in kam preide vsa ta ogromna svota? Bogatašem, kapitalistom v žep. Kaj pa pomeni 100.000 do 150.000 oralov za kmečki stan? Precejšno zemljišče, ki preživi celo rodbino z lahka, mora obsejati kakih 20 oralov. Zdaj pa lahko zračunimo, kaj je to, 100.000 ali 150.000 oralov zemlje. Nič manj ne znese, kakor 5000 ali 7000 poštenih kmetij!

Kakšne nasledke pa ima ta ogromni dolg, ki narašča neizprosno od leta do leta? Dobrih gotovo ne. Prvi nasledek so pač mnogobrojne eksekucije ali izvršilne dražbe. V zadnjih 25 letih naštel se je vsako leto poprečno 7288 eksekucij, ki se tako razdelijo, da jih je prišlo v prvi polovici omenjenega časa po 4000 na leto, a v zadnji polovici so se množile tako, da jih je bilo nekatero leto po 8000, celo po 10.000, kar kaže, da so se tudi eksekucije množile kakor dolgovi.

Nadalje je gospodarstveno življenje odvisno od tega, kako se prebivalstvo spreminja, množi ali pojemlje. Ako primerjaj ljudsko števljenje iz l. 1890. z onim iz l. 1880, najdeš dokaj zanimivega. Glavni statistični komisariat razdelil si je to svoje delo, kakor lahko umevno, v politične okraje, katerih je 353 z onimi mesti vred, ki imajo lastne pravice, naštel in posamezne gledé prebivalstva natanko označil.

Ljudsko stanje pa se spreminja na dveh stranéh. Nekaj ljudij odrine iz dežele, nekaj se jih na novo v deželi naseli; na drugi strani pa se jih toliko in toliko rodi, toliko pa jih umrje. Kar se preseljevanja tiče, se jih ali več naseli ali pa se jih več izseli. Gledé na to spreminjevanje pokazale so številke, da je v 105 okrajih več ljudij se naselilo, kakor jih je v druge kraje odšlo, nasprotno pa da se jih je v 248 okrajih več izselilo, kakor naselilo. Iz dveh tretjin tostranske Avstrije se je torej več ljudij izselilo, kakor se jih je naselilo.

Poglejmo še v mrtvaško in rojstno knjigo. V obče se več ljudij narodi, kakor jih pomrje. V letih 1880 do 1890 rodilo se jih povprečno 2% več, kakor jih je umrlo in to je znašalo v desetih letih dva milijona. Torej jih je 2 milj. več na svet prišlo, kakor jih je pomrlo. V 331 okrajih pomnožilo se je na ta način pre-

bivalstvo in le v 22 okrajih jih je več pomrlo, kakor na svet prišlo. Ti okraji pa imajo posebnost, da v njih večina mater ne rodi doma, ampak gre pri taki priliki na kmete in tako se je zgodilo, da je število ljudij v teh 22 okrajih vsled mrličev padlo. V obče sme se po tem takem trditi, da se ljudstvo od leta do leta množi. Razločevati pa je tri slučaje. Zgodi se, da se jih v nekaterih okrajih veliko več narodi, kakor jih izmrje in da se jih ob enem več naseli, kakor izseli: naraščaj ljudstva je v tem slučaju precejšen. (Dalje prih.)

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

Franek je že čestokrat zaupal svoji ljubi materi, da bi najrajši postal duhovnik, da bi mogel ljudem prav goreče pridigovati. Tako je Bogu dopadlo, da ga je odločil od telesa njegove matere ter ga poklical po svoji milosti, da ga oznanjuje med narodi.¹⁾ Zdaj se pa nekega dne pri »Janezu« oglasijo tudi gospod Baptistik ter pravijo gospodarju: »Dajte Franeka v šolo, iz njega še bo kaj, iz njega pa! Dasi je očeta oveselila ta beseda, vendar gospodu ni nič kaj gotovega obljubil, nego dejal je: »Bog res ve, kaj bi naj človek storil, da bi pravo pogodil«.

Nekega večera pa, ko je Franek že bil v postelji, in sta oče in mati dejala, da otrok že trdno spi, začne tudi mati nagovarjati moža, naj dá dečka v šolo. Očenekoliko premišljuje, potem pa odvrne svoji ženi: »Bi že bilo; toda kaj pa če se dobri fantek spravi med svetom, in ga izpodijo iz sol? Kam bi potem gledala? Tako sramoto bi jaz težko nosil.« Nato se zglesi mati in pravi: »Jaz bom za otroka molila, kolikor bom mogla, in bom Marijo prosila pri vsaki sveti maši, da ga ovaruje vsega huđega. In če ostane Franek nedolžen in pobožen, kakor doslej, in če postane priden duhovnik, srečna bom; še o zadnji uri me bo tolažila misel, da je moj sin mašnik, ki se bo spominjal naju pri vsaki daritvi svete maše ter prosil za najino dušno izveličanje.«

Vse to je Franek v svojej postelji poslušal in se ni niti dihati upal pod odejo. Najrajši skočil bi iz postelje in ljubi mami roke ovil okoli vrata. Sčasom se vendar vpokoji njegovo srčice in še globokeje zakoplje svojo glavico pod odejo. Bog je uslišal materino vročo željo; za otroka pa je bila ta materina beseda varih na vseh potih njegovega življenja, ta materina beseda je padla kakor iskra v mlado srce, kjer je zanetila sveti ogenj božje ljubezni in ljubezni do Marije.

V jeseni l. 1833. zapreže oče Kosar, da zapelje Franeka v Kamnik k svojemu bratu, ki je bil ondi gvardijan frančiškanskega samostana. Mati pokropila je pot svojega ljubčka s svojimi solzami, Franeka pa z blagoslovljeno vodo ter ga je »z Bogom« odpustila. Modri oče pa, ki sicer ni bil gostih besedij, imel je danes za svojega sinka tako dolg krščanski nauk, kakor je daleč od Braslovč do Kamnika. To je bil prvi in zadnji daljši opomin očetov do Franeka, in oče ga je končal z besedami: »Zdaj pa Franek, kakor si boš postlal, tako boš počival«. — Očetova beseda in pa veliki zvon naj se redkokedaj glasita. Rosica o pravem času zrahlja prst; zemljica kar zeva po njej in se je ne more dosti napiti; vedni hlišč pa izpere zemljo, da koreninica ne najde dosti živeža v njej.

¹⁾ Gal. 1, 15.